

Pre rodičov

Negatívne pôsobenie televízie na deti

Televízia – prenos obrazu a zvuku pomocou elektromagnetických vln a ich zobrazenie na obrazovke televízneho prijímača.

"Kam sme to dospeli? Toľkokrát som bránila televíziu, tento úžasný vynález! Kdeže sú časy, keď sme si ako deti slávnostne, v rodinnej pohode sadali k pondelkovým inscenáciám slovenských hercov, vychutnávali krasokorčuľovanie, nadchýnali sa umením, súbojmi dobra a zla. Kdeže sú zážitky z nezabudnuteľných filmov! Spoločné sledovanie kultúrneho programu bolo priam rodinnou udalosťou! V našej súčasnej konštelácii však televízia nekompromisne diktovala, čo sa bude diať. Likvidovala pokusy o spoločné večere. Produkovala škriepky. Vytesňovala debaty, bránila podeliť sa s prežitým. Závislosť od „stupid-boxu“ podkopávala rodinu! Zvrhla sa ako úžasný vynález dynamitu na mínu."

MUDr. Anna Kováčová (prekladateľka knihy
Negatívne pôsobenie televízie na deti)

Sú vaše deti vystavené riziku, že im televízia spôsobí psychické ujmy?

Neklesajú ich školské výsledky v závislosti od času stráveného pred obrazovkou?

Aký efekt má na mládež násilie, pornografia, vulgárnosť? A reklama?

A čo jej vplyv na rodinu?

Knihy Luca Beroua nám sprostredkúva celostný pohľad podložený vedeckými pozorovaniami odborníkov každého druhu.

Dovoľte, aby sme sa s vami podelili o niektoré jeho zistenia, ktoré podľa nás zasluhujú pozornosť každého rodiča.

Protichodné názory na televíziu

„Televízia? Zázračný nástroj! Vynikajúci prostriedok na využitie voľného času, na oddych!

„Úžasný prostriedok výchovy, vzdelávania!

„Prameň jedinečných informácií, kráľovná médií zaháňajúca temnoty nevedomosti...“

„Tak či onak, dnes nie je možné žiť bez televízie...“

„Otvorené okno do sveta, ku všetkým kultúram! Cez ňu sa Zem premieňa na planetárnu dedinu...“

„Propagátori televíznych predstavení niekedy priamo zahadzujú masky a priznávajú, že vysielania sú zamerané na „výchovu“ publika a že cez obrazovku vsunutú medzi diváka a produkciu sa robí kolektívna psychoanalýza. Televízia hlboko ovplyvňuje divákov, najmä najmladších. Tí, čo pripravujú programy, to veľmi dobre vedia.“

„Televíznu ponuku diktuje prijímatelia. S tým sa nedá nič robiť, lebo masy sú najviac priťahované krvou, sexom a hlúposťou.“

„Miera sledovanosti neodráža požiadavky publika. Divák nemá na výber. Pozerá sa na to, čo sa mu predkladá. Sledovanosť je zrkadlom ponuky. Televízia vytvára skutočnú závislosť: televízny divák otupený obrazovkou hromží na kvalitu programov. Na druhý deň povie: „Keby ste len vedeli, akú hrôzu sme včera videli!“ Stotožňovať sledovanosť s ponukou je zneužívaním, ktoré vedie k znižovaniu kvality a rôznosti ponúk. Vinnými sú producenti, nie publikum.“

Násilie v televízii a médiách a jeho dopad na detského diváka

Násilie odpozorované v televízii má tendenciu zvyšovať delikvenciu a kriminalitu, a či prinajmenšom základnú agresivitu prijímateľa.

Vysielanie so scénami násilia agresivitu „nevytvára“, avšak pomáha prerásť jej zárodkom v násilné správanie.

Epidemiologické štúdie sa zhodujú v dôkazoch, že vplyv televízneho násilia má na svedomí okolo 50% vražd v Spojených štátoch. V televízii tejto krajiny je násilie všadeprítomné: možno ho nájsť v 73% až v 83% programov. A väčšina televíznych seriálov prichádza z Ameriky...

Scény reálneho násilia stupňujú agresívne činy adolescentov, lebo agresívne stimuly dráždia emotivitu televíznych divákov a nabádajú ich napodobňovať asimilované agresívne správanie.

Deti bývajú nervovo vydráždené a morálne znečitlivené vo vzťahu k vražde, rodičia deťom vyčítajú stratu citlivosti.

Jemnejšie a hlbšie účinky : hlboký pocit neistoty, strachu a dezorientácie. Mladí sa cítia stratení, nevedia si vybrať, čo je správne v každodennom boji a podliehajú vážnej deformácii charakteru.

Deti sú predčasne v útlom veku exponované vplyvom obscénnych videí. Niektoré tým môžu byť poznačené na celý život.

Neschopnosť televízie stimulovať pozitívne správanie

Mohli by sme sa teda spýtať, či by televízia nemohla byť použitá na stimuláciu mierumilovného a srdečného správania mladých.

V Kanade vykonali dvaja výskumníci premyslený pokus v tomto smere. Deťom, boli ukazované scény násilia. Deti ich následne v hrách napodobňovali. Iné sa zas nabádali prostredníctvom špeciálneho vysielania k srdečnému, priateľskému, atď. správaniu. Prv, akoby sa im ukázali scény násilia, tak ako prvým, pustili sa im scény plné dobrých emócií. V priebehu hry iba zriedka reprodukovali priateľské scény a naopak, napodobňovali skôr násilné činy, ktoré videli.

Záver z výskumu: Deti boli citlivejšie na televízne príklady antisociálneho správania než na modely priateľského správania. Navyše, deti, ktoré tieto scény sledovali v skupine, väčšmi napodobňovali násilné správanie.

Pornografický obsah televíznych programov a jeho (i fatálne) dôsledky

Mladistvý televízny divák je od najútlejšieho detstva bombardovaný obrazmi silno sexuálneho charakteru.

Možné dôsledky :

- neustála záplava rodiny obrazmi, ktoré sú v úplnom rozpore s jej skutočným životom;
- obrazovkou predkladané nabádanie k napodobňovaniu uvoľnenej morálky;
- psychické poruchy
- strata zmyslu pre mravnosť so všetkými dôsledkami;
- strata pojmu o skutočnom živote s jeho spoločenskými požiadavkami a nutnosťami vyvoláva u mladých hlbokú poruchu adaptácie a pocity zavrhnutia

- intoxikácia pornografiou provokuje skutočnú závislosť, ktorá má, podobne ako droga, ničivý účinok s následným vyradením zo života
- postupná strata akýchkoľvek morálnych kritérií

„Časté ponechávanie dieťaťa zoči-voči scénam násilia v médiách môže zapríčiniť u neho poruchy, keďže ešte nie je schopné jasne rozlíšiť, čo je imaginárne, a čo reálne.“

„V poslednom štádiu môže sadistické násilie v médiách do tej miery podmieňovať správanie osôb, ktoré ľahko podliehajú dojmom - najmä mladých - že ho môžu pokladať za prijateľné, normálne a napodobňovania hodné.“

„Pornografia podporuje nezdravú predstavivosť a nezdravé správanie. Kompromituje mravný rozvoj osoby, zdravé a zrelé vzťahy, najmä manželské, ako aj rodinný život, kde má veľký význam vzájomná vernosť, lojalnosť a mravná celistvosť v myšlienkach a skutkoch.“

„V tých najhorších prípadoch môže pornografia pôsobiť ako stimulujúci a posilňujúci agens, ako istý druh nepriameho spolupáchateľa pri vážnych a nebezpečných sexuálnych útokoch, pri obmedzovaní slobody druhej osoby a pri vraždách.“

Závislosť na televízii a jej následky

Počnúc obezitou... končiac suicidálnymi pokusmi.

Následky závislosti od televízie u mladých divákov:

- znížená fyzická výkonnosť
- poruchy spánku
- nadváha
- epileptické záchvaty
- iné poruchy (bolesti hlavy, únava zraku)
- migrenózne záchvaty,
- narušené držanie chrbtice, kyfóza a skolióza v dôsledku fyzickej inaktivity a polôh zaujímaných počas dlhého sledovania programu
- zmena schopnosti koncentrácie
- zvýšená úzkosť

U mladých závislých od televízie: nárast maškrtenia, pokles v stravovaní v normálnom čase, tendencia konzumovať produkty, ktoré nie sú veľmi užitočné pre zdravé stravovanie, ale sú propagované televíziou. Je tu i priamy nátlak na rodičov, aby tento tovar nakupovali.

Tu sa dotýkame najtragickejšej stránky - suicídií a smrteľných nehôd - teda problému zapríčineného nerozmysleným napodobovaním. Deti bývajú veľmi často vedené, aby v hrách reprodukovali imaginárne hrdinské činy svojich najobľúbenejších hrdinov, a tak sa nehody množia. Vedci zaznamenali i zvýšený výskyt siucídií v krátkej dobe po odvisielaní programu, v ktorom hrdina spácha samovraždu.

Závislosť od televízie vzniká, a to nezávisle od vysielaného obsahu. Televízia nadmernou fascináciou psychiku značne ovplyvňuje, odkláňa diváka od reality.

Závislí pätnásťroční dospievajúci častejšie podliehajú neurózam, ako tí, ktorí ju pozerajú umiernene; znižuje sa ich inteligencia. Ku škole majú menej priaznivé postoje, menej sa zaujímajú o šport a vo voľnom čase sa oveľa viac nudia. Sú emočne nestabilní, majú ťažkosť vo vzťahoch s rodičmi, inými dospelými a kamarátmi. Učitelia konštatujú, že im chýba iniciatíva, invencia, nie sú schopní zamestnať sa zmysluplnou činnosťou, samostatne zorganizovať hru.

Mnohé deti majú počas televíznych predstavení alebo filmov strach. A niektoré reagujú náhlymi záchvatmi úzkosti alebo akútnej paniky.

Podľa lekárskeho zistení, skutočné poruchy sa zjavujú po viac ako dvojhodinovom pozeraní televízie denne.

Vplyv televízie na školský výkon, intelektuálny rozvoj dieťaťa a školské výsledky

Rodičia veľmi často podozrievajú televíziu, že je zodpovedná za zlyhávanie detí v škole. V skutočnosti, tento vynález je opakom vzdelávacieho nástroja. Deti sa neučia, látku neasimilujú, ale napodobňujú. Televízia nepodporuje pozornosť, hypnotizuje. Názory najrôznejších špecialistov sú kategorické: negatívny vplyv televízie na školský výkon detí máva až gigantické rozmery.

Ide najmä o problematiku tzv. funkčného analfabetizmu (vedieť čítať a písať, ale nevedieť využiť tieto schopnosti): zredukovanú slovnú zásobu, reč býva bežne limitovaná na viacmenej dvesto slov a na niekoľko citoslovieč, ťažkosť napísať pár riadkov slohu, pochopiť hoci aj krátky text, prejsť od konkrétneho k abstraktnému, od objektu ku konceptu.

Prečo sa deti neučia pozeraním televízie?

- Televízia je zlým nástrojom učenia pre rýchly priebeh, keďže tu jeden obraz nasleduje za druhým. Neponecháva čas na rozmyšľanie, neumožňuje vrátiť sa na dlhšie k niektorej téme, ako to robievame pri vetách v knihe. Učivo sa nevštepuje natrvalo.
- Televízia funguje cez obraz. To, čo predstavuje, je evidentné, ale táto skutočnosť má vážne dôsledky. Nepodporuje osvojovanie si jazyka, pretože to, čo vidíme, netreba pomenúvať. Okrem toho má tendenciu predstavovať udalosti a myšlienky divadelnou formou. Na prijímateľa tak účinkuje viacej spôsobom zviditeľnenia sa osoby alebo sympatiou k nej, ako hĺbkou jej myšlienok. Tým, že dodáva obrazy, zasahuje viac pocity ako ducha. Senzibilizáciou prijímateľa vnuká skôr dojmy, akoby poskytovala pojmy.
- Televízia sa obracia na všetkých v rovnakom čase a nemôže sledovať úroveň jednotlivca, čo je predpokladom každého vyučovania. Dieťa sa tak učí novým veciam bez toho, aby vedelo, kde sa konajú, bez znalosti geografického, historického alebo politického kontextu udalostí. Odpoveď dostane prv, akoby malo čas klásť otázky. Pritom je zrejmé, že vedieť položiť otázku je užitočnejšie ovocie ako mať odpoveď a je prejavom väčšej zrelosti, ako vedieť ju dať.
- Nadmerné pozeranie televízie, ktoré sa stalo častým pre extrémne ľahký prístup k jej používaniu, je jednoznačne škodlivé. Nadbytočné informácie o témach, o ktorých dieťa zatiaľ nemá utvorené pojmy, sú príčinou únavy a straty odvahy. Mnohoraká identifikácia s rôznymi hrdinami môže byť prameňom jeho nepokoja. Stále vyhľadávanie excitácie a života plného emócií prináša riziko odklonu od každodennej reality.

Bolo dokázané, že čím dlhšie deti pozerajú televíziu, tým sú nepokojnejšie. Tiež bol dokázaný vážny pokles pamäťových schopností, ktorý priamo nadväzuje na nadmerné sledovanie televízie. Žiaci, čo strávili viac ako dve hodiny denne pred televíziou dokázali rozoznať len päť bežných symbolov z dvadsiatich (cvičenie známe pod menom „Reyov test“). Mali tiež vážne ťažkosť pri spájaní obrazov, myšlienok i slov. Naproti tomu všetci tí, ktorým stačila polhodina TV denne, rozoznali všetky dané symboly.

Príprava na skúšky v škole je založená na celkom inom princípe, než videá. Je ním opakovanie, koncentrácia, zameriavanie pozornosti stále na tú istú tému. Aj to je tiež veľmi aktuálna skutočnosť dnešných ľudí, ktorí nečakane menia tému konverzácie a nie sú schopní prediskutovať danú tému

do hĺbky.

Uvedomujete si, akým útokom je potom skúšanie v škole pre dieťa, či mladého študenta? To, čo sa tu od neho požaduje, je celkom „proti - televízne“. Televízia nežiada od diváka, aby hovoril. Je skutočne vzdialeným divákom, „tele“ = ďaleko.

Televízia sa väčšinou pokladá za príčinu poklesu vedomostnej a kultúrnej úrovne žiakov. Obviňovanie televízie nie je bez príčiny. Dieťa skutočne trávi pred obrazovkou oveľa viac času namiesto toho, aby sa venovalo čítaniu.

Televízne vysielanie, ktoré je dopredu pripravené, nie je schopné brať do úvahy stupeň vedomostí, vývoja, ani jazykových znalostí, ani individuálne nadobudnuté skúsenosti televízneho diváka. Je nútená obracať sa buď na predpokladaný priemer, alebo na najnižšiu úroveň cieľového publika.

Vplyv televízie a médií na dezintegráciu rodiny

„Rodičia, ktorí zo zvyku a dlhodobo používajú televíziu ako „elektronickú pestúňku“, opúšťajú pozíciu, ktorá im patrí: byť prvými vychovávateľmi svojich detí.“

Ján-Pavol II.

Dieťa sa prirodzene už od najútlejšieho veku usiluje napodobňovať druhých. Reprodukuje všetko: spôsob existencie, zvyklosti, slovník, gestá, a dokonca aj výraz fyziognómie. Jeho modelmi sú najsamprv rodičia a potom ostatné okolie v závislosti od ich blízkosti a od prirodzenej náklonnosti.

Nadvládou televízie sú rodičia postupne či naraz, podľa jednotlivých prípadov, odstavovaní. Televízia nahrádza rodičov a predstavuje práve tie modely, ktoré deti napodobňujú a ktoré podmieňujú začlenenie dieťaťa do spoločnosti.

Rodičia sú teda mimo, prestávajú byť modelmi detí. Televízia ich nahrádza iným typom - hrdinom, ktorého vplyv môže byť až tragicky zhubný. Tento hrdina je predovšetkým výtvorom dospelého, ktorý má celkom odlišnú fantáziu ako detský adresát. Má charakteristiky dospelého, má osobitné znalosti bez vynakladania námahy v škole. Je dieťaťom, ktoré sa správa ako dospelý.

Aj príbehy a seriály zobrazujúce stredoškóľakov dávajú adolescentom nesprávny pohľad na život. Ukazujú mládež odtrhnutú od každodennej reality, ušetrenú od starostí, nezodpovednú a nemorálnu. Tieto príbehy nepribližujú mladým budúcnosť, úsilie, ktoré budú musieť raz vynaložiť, ťažkosti, ktoré ich očakávajú. Keď raz vstúpia do skutočného života, prebudenie bude kruté.

Každá rodina má svoju vlastný denný poriadok: vstávanie, raňajky, odchod rodičov do práce, odchod detí do školy, obed, návrat domov, večera, večerné aktivity, ukladanie sa na spánok. Časový rozvrh, ktorý štrukturuje deň, predstavuje prvok stability pre deti. Je to faktor, ktorý formuje ducha rozhodnosti, rozvíja zodpovednosť. Pravidelnosť v stolovaní, v ukladaní sa na spánok, v čase vyčlenenom na rozprávanie príbehov, v odpoľudňajúcom odpočinku je istým rámcom, v ktorom deti vyrastajú. Televízia si však privlastnila i denný režim rodiny...

Tým, že sú dnešné deti viac a viac pripútané k televízii, majú čoraz menej kontaktov s rodičmi a so starými rodičmi, ktorí mali vo zvyku predávať rozprávky z generácie na generáciu. Televízne príbehy pre deti prakticky vytisli ústne rozprávanie a prevzali ich miesto. Aj to je odraz kultúrou vymodelovaného správania, myšlienok a hodnôt, ktoré vzájomne vplyvajú na vývoj dieťaťa a na formovanie jeho osobnosti.

Ďalekosiahlym efektom televízie v rodine je zatlačenie komunikácie do úzadia: reč sa hodnotí ako niečo rušivé, mizne celá sieť správ, výrazov, postojov zabezpečujúca kolobeh myšlienok v rodine a miesto jej jednotlivých členov.

Povelom dneška je „dať každému vlastný prijímač“, aby mohol sledovať to čo chce. Výsledkom je menej konfliktov, ale narastajúca samota pred prijímačom. Je to naozaj ideálne?

Reklama a jej vplyv

Ďalším negatívom televízie okrem zhubného vplyvu dospelých hrdinov je reklama. Pozorovania poukazujú na zásadné zmeny v správaní mládeže spôsobené televíziou. Mladí nielenže unikajú pod jej vplyvom spod výchovného pôsobenia rodičov, ale často vstupujú s nimi do priameho konfliktu.

Fakticky 43% rodinnej spotreby určujú deti. Po patriarcháte a matriarcháte tu teda hovoríme o „pediatrarcháte“.

Ak rodičia nevyhovejú požiadavkám detí, ľahko to vedie ku konfliktom, síce prechodným, ale zaťažujúcim. Podľa dlhodobých sledovaní psychiky dieťaťa tak dochádza postupne k hlbkej premene jeho mentality.

V rodine sa tak prehlbujú nedorozumenia aj pre banálne veci. Podľa mnohých autorov konflikty vybuchujú najčastejšie u osemnásťročných. Tí sú citlivejší na audiovizuálne posolstvá, ľahšie sa nimi dajú presvedčiť, a ich schopnosť rozlišovať je ešte nedostačujúca. Reakcie detí závislých od televízie môžu vyústiť až do fyzickej agresie a do latentnej rebélie voči rodičom.

Na záver

„Kto kontroluje deti, kontroluje budúcnosť“

Lenin

Profesor Jacques Piveteau veľmi správne poznamenáva: „Nikomú by neprišlo na um úplne odrádzať dospelých od alkoholu, tabaku alebo od upokojujúcich prostriedkov. Účinky týchto výrobkov možno nie sú vždy najlepšie, ale nie sú bezprostredným nebezpečenstvom. A predsa, chránime pred nimi najmenších. Vieme, že vývoj ich organizmu nie je ukončený, vstrebávanie môže navodiť nenávratné poškodenia. Prečo uvažujeme celkom inak, keď ide o televíziu?“

„Televízia je zlá, nie preto, že jej kvalita je úbohá, ale preto, že je to televízia. Užívať ju menej zle možno len tak, že ju jednoducho budeme menej používať. (Stále nám ide o deti). Neútočiacou vôbec sa stáva vtedy, ak sa nepoužíva vôbec.“

Ako deti uchrániť?

Na tomto mieste uvádzame zoznam opatrení, ktoré sa v návrhoch odborníkov z celého sveta pravidelne opakujú. Rodiny si môžu ľubovoľne vybrať:

- Nedávať televízor či iný prijímač do detskej izby;
- Vyhybať sa týmto technológiám, ak máme malé deti alebo deti v školskom veku.
- Nenechávať deti samotné pozerat' televíziu; diskutovať s nimi o tom, čo videli; trénovať ich

kritický úsudok.

- Vedieť, že podľa lekárov červeným signálom upozorňujúcim na možný vznik závislosti sú dve hodiny denného sledovania.
- Stanoviť deťom dni „bez“ televízie, mobilu, tabletu, počítača, v ktorých sa budú venovať iným činnostiam.
- Fixovať deťom kvótu hodín televízie, mobilu, tabletu, počítača v týždni, aby si vybrali programy vopred.
- Predchádzajúci návrh platí aj pre dospelých. Namiesto toho, aby sa neohraničene ničili audiovizuálnymi technológiami, dobré je určiť si vopred približný počet hodín v týždni, ktorý plánujeme stráviť pred obrazovkou, vyhliadnuť si program podľa tohto kritéria a pridržať sa ho.

Z knihy „Negatívne pôsobenie televízie na deti“ od Luca Beroua spracovala Mgr. Eva Mrláková Vojtková – psychologička CPPP a P DS